

La reincidència en les penes alternatives a la presó a Catalunya¹

BUTLLETÍ DE DIFUSIÓ DE RECERQUES

INVESTIGACIÓ

INTRODUCCIÓ

La investigació que es presenta té per objecte l'anàlisi de la taxa de reincidència de persones condemnades a Catalunya a les que els fou aplicada una mesura alternativa de caràcter penal, el compliment de la qual va finalitzar al llarg de l'any 2000, que han estat objecte de seguiment fins el 30 de juny de l'any 2005. Es tracta, en concret, de l'anàlisi dels índexs de reincidència administrativa² per part d'individus que han estat sotmesos a dos tipus diversos d'alternatives a la presó. D'una banda, de persones a les quals els fou suspesa la pena de privativa de llibertat objecte de la corresponent condemna, sempre, en aquest cas, que la persona en qüestió fos sotmesa a algun tipus de regles de conducta o d'obligacions en el període de suspensió. D'altra banda, persones a les quals els fos substituïda la pena de presó constitutiva inicialment de la condemna, sempre, en aquest segon cas, que la pena substitutiva fos la de treballs en be-

INTRODUCCIÓN

La investigación que se presenta tiene como finalidad el análisis de la tasa de reincidencia de las personas condenadas en Catalunya, a quienes se les aplicó una medida alternativa de carácter penal que finalizara a lo largo del año 2000 y que han sido objeto de seguimiento hasta el 30 de junio de 2005. Se trata, en concreto, del análisis de los índices de reincidencia administrativa por parte de individuos que han sido condenados a dos tipos de medidas alternativas a la prisión. Por un lado, las personas a las que les fue suspendida la pena privativa de libertad objeto de la correspondiente condena, siempre, en este caso, que la persona en cuestión le fuera sustituida la propuesta por algún tipo de reglas de conducta o de obligaciones en el periodo de suspensión. Por otro lado, personas a las que les fuese sustituida la pena de prisión impuesta en la condena, cuando la substitución fuese por la de trabajos en bene-

1. Villacampa Estiarte, C., Torres Rosell, N., Luque Reina, E., (2005), La reincidencia en les penes alternatives a la presó a Catalunya.

2. Aquest terme s'utilitza per diferenciar-lo dels conceptes de reincidència policíaca, penal i penitenciària, car es tracta d'incloure aquells supòsits en els quals el subjecte té un nou contacte amb l'administració penitenciària o amb l'administració d'execució de mesures penals alternatives per un nou fet dut a terme amb posterioritat a la data d'inici de la mesura penal alternativa base.

nefici de la comunitat. Amb la present recerca es pretén complementar els estudis sobre reincidència ja realitzats a Catalunya que han estat fonamentalment de dues menes: sobre reincidència penitenciària i sobre reincidència de menors.

OBJECTIUS

L'objectiu general d'aquesta investigació és determinar la taxa de reincidència administrativa dels sotmesos a formes substitutives a la presó. Aquesta finalitat àmplia es concreta en tres objectius específics:

- Descriure les relacions significatives entre determinades variables individuals i d'historial delictiu dels individus de la mostra i la seva reincidència.
- Comparar taxes de reincidència entre penats que compleixen TBC i suspensions de condemna amb imposició de regles de conducta, ja que es tracta de les dues MPA respecte de les quals s'ha dissenyat la mostra de penats.
- Comparar les taxes de reincidència de persones sotmeses a aquest tipus de mesures amb les de reincidència penitenciària.

METODOLOGIA

La població estudiada està formada per les 329 persones que van finalitzar el compliment d'una mesura de prestació en benefici de la comunitat o d'una obligació derivada d'una regla de conducta durant el decurs de l'any 2000.

La recollida de dades es tanca el dia 30 de juny de 2005, amb la qual cosa el període de seguiment és d'un mínim de 4 1/2 anys i d'un màxim de 5 1/2 anys.

Per reincidència s'entén un nou contacte amb l'administració penitenciària o amb l'administració d'execució de les mesures penals alter-

ficio de la comunitat. Con esta investigación se pretende complementar los estudios sobre reincidencia ya realizados en Catalunya y que han sido fundamentalmente de dos tipos: sobre reincidencia penitenciaria y sobre reincidencia de menores.

OBJETIVOS

El objetivo general de esta investigación es determinar la tasa de reincidencia administrativa de los condenados a formas substitutivas a la prisión.

Esta finalidad amplia se concreta en tres objetivos específicos:

- Describir las relaciones significativas entre determinadas variables individuales y de historial delictivo de los individuos de la muestra y su reincidencia.
- Comparar tasas de reincidencia entre penados que cumplen TBC y suspensiones de condena con imposición de reglas de conducta, ya que se trata de dos MPA respecto a las cuales se ha diseñado la muestra de penados.
- Comparar las tasas de reincidencia de personas sometidas a este tipo de medidas con las de reincidencia penitenciaria.

METODOLOGÍA

La población estudiada esta formada por las 329 personas que finalizaron el cumplimiento de una medida de prestación en beneficio de la comunidad o de una obligación derivada de una regla de conducta durante el año 2000.

La recogida de datos se cierra el 30 de junio de 2005, con lo que el periodo de seguimiento es de un mínimo de 4 1/2 años y de un máximo de 5 1/2 años.

Por reincidencia se entiende un nuevo contacto con la administración penitenciaria o con la administración de ejecución de medidas pena-

1. El concepte de reincidència és el de reincidència penitenciària. Es concreta en considerar reincidència les persones que han comès un nou delictes que implica nou ingrés a la presó, amb data posterior a la data d'accés efectiu al règim obert de la *pena base*.

natives per un nou fet dut a terme entre la data d'inici de la mesura penal alternativa estudiada i la data de tancament de la recollida de dades.

Pel que fa a les variables estudiades, n'hi ha de dos tipus: les explicades i les explicatives. Les variables explicades són la reincidència i el temps que es triga en reincidir. Les explicatives són les que poden estar influent sobre la reincidència (edat quan la primera execució de pena, ingressos previs en presó, nombre de MPA iniciades, nombre d'ACS, antecedents, sexe, nacionalitat, residència, edat quan van finalitzar l'MPA, tipus d'MPA, durada de l'MPA, tipus de delicte, nombre de delictes en condemna d'estudi, tipus de finalització de l'MPA i dilació de l'execució).

Les dades procedeixen de dos fonts: de la Base de Dades de Mesures Penals Alternatives i del Sistema d'Informació Penitenciària de Catalunya.

Les dades han estat analitzades a partir del programa d'anàlisi estadístic SPSS 11.0. Les proves estadístiques dutes a terme són, principalment, la prova *T-test* de comparació de mitjanes per a grups paramètrics independents, la prova *U de Mann-Whitney* de comparació de mitjanes per a grups no paramètric independents i la prova de *Chi-quadrat* (χ^2)

RESULTATS MÉS DESTACATS

La taxa de reincidència administrativa dels sotmesos a MPA és del 16,1%. La taxa de reincidència administrativa esmentada és inferior a la taxa de reincidència penitenciària en un període de seguiment similar (37,4%). Aquests resultats ens permeten verificar les següents hipòtesis de partida de la recerca:

- Els sotmesos a mesures penals alternatives reincideixen menys que els que compleixen penes de presó. Atinent a les variables personals o de la condemna objecte d'estudi preses en consideració, la que té més efectivitat per explicar aquesta reducció de la taxa és el fet que de no ser prèviament reincident.

les alternatives por un nuevo hecho delictivo realizado entre la fecha de inicio de la medida penal alternativa estudiada y la fecha de cierre del trabajo de campo.

En lo que respecta a las variables estudiadas, las hay de dos tipos: las explicadas y las explicativas. Las variables explicadas son la reincidencia y el tiempo que se tarda en reincidir. Las explicativas son las que pueden estar influyendo sobre la reincidencia (edad de la primera ejecución de pena, ingresos previos en prisión, número de MPA iniciadas, número de ACS, antecedentes, sexo, nacionalidad, residencia, edad en el momento de finalizar la MPA, tipo de MPA, duración de la MPA, tipo de delito cometido, número de delitos en la condena objeto des estudio, tipo de finalización de MPA y dilación en la ejecución).

Los datos proceden de dos fuentes de la Base de Datos de Medidas Penales Alternativas y del Sistema de Información Penitenciaria de Catalunya. Los datos han sido analizados a partir del programa de análisis estadístico SPSS 11.0. Las pruebas estadísticas realizadas son principalmente, la prueba *T-test* de comparación de medias para grupos paramétricos independientes, la prueba *U de Mann-Whitney* de comparación de medias para grupos no paramétricos independientes y la prueba de *Chi-cuadrado* (χ^2)

RESULTADOS MÁS DESTACADOS

La tasa de reincidencia administrativa de los penados a MPA es del 16,1%. La tasa de reincidencia administrativa referida es inferior a la tasa de reincidencia penitenciaria en un periodo de seguimiento similar (37,4%). Estos resultados nos permiten verificar las siguientes hipótesis de partida de la investigación:

- Los penados a medidas penales alternativas reinciden menos que los que cumplen penas de prisión. Atendiendo a las variables personales o de la condena objeto de estudio, la que tiene mayor efectividad para explicar esta reducción en la tasa es el hecho de no haber sido anteriormente reincidente.

- Les persones sotmeses a mesures penals alternatives reincideixen amb menys freqüència que les persones que han complert penes de presó en el període de seguiment.
- Les persones sotmeses a mesures penals alternatives que reincideixen triguen el mateix temps a reincidir que els qui han complert una pena de presó.
- Dintre el grup de penats a MPA presenten una major taxa de reincidència els que tenen antecedents de qualsevol tipus, i encara una taxa major els que compten amb antecedents penitenciaris.
- La taxa de reincidència administrativa de les persones que compleixen TBC i suspensions de pena amb regles de conducta és similar.
- Variables com el sexe o el lloc de procedència no incideixen en la taxa de reincidència dels sotmesos a mesures penals alternatives.
- Las personas condenadas a medidas penales alternativas reinciden con menor frecuencia que las personas que han cumplido penas de prisión en el periodo de seguimiento.
- Las personas condenadas a medidas penales alternativas que reinciden tardan el mismo tiempo en reincidir que los que han cumplido una pena de prisión.
- Dentro del grupo de penados a MPA presentan una mayor tasa de reincidencia los que tienen antecedentes de cualquier tipo, y todavía una tasa mayor los que cuentan con antecedentes penitenciarios.
- La tasa de reincidencia administrativa de las personas que cumplen TBC y suspensiones de pena con reglas de conducta es similar.
- Variables como el sexo o el lugar de procedencia no inciden en la tasa de reincidencia de los condenados a medidas penales alternativas.

Butlletins. *Invesbreu* publicats

- 1 *Immigrants i criminalitat a Europa. Els exemples d'Alemanya i Espanya.* Gener 1995
- 2 *La preso pública de Barcelona durant l'etapa isabelina / La casa de correcció de Barcelona (1836-1856).* Gener 1998.
- 3 *El cost de la justícia penal. Privació de llibertat i alternatives.* Febrer 1998.
- 4 *El nen abusat sexualment com a testimoni / Els delictes contra la llibertat sexual relacionats amb menors.* Març 1998.
- 5 *Intel·ligència i personalitat en el procés rehabilitador del delinqüent.* Maig 1998.
- 6 *Salut i presó.* Octubre 1998.
- 7 *La premsa envers la violència juvenil i la presó.* Novembre 1998.
- 8 *El tractament dels agressors sexuals.* Febrer 1999.
- 9 *La victimització a Catalunya l'any 1996.* Abril 1999.
- 10 *Programes aplicats de psicologia comunitària amb personal penitenciari.* Juny 1999.
- 11 *Justícia juvenil: inserció laboral i mesures en medi obert.* Octubre 1999.
- 12 *Reincidència i delinqüència juvenil.* Novembre 1999.
- 13 *Violència domèstica.* Desembre 1999.
- 14 *L'estat de l'adopció a Catalunya (1998-1999).*
- 15 *Maltractaments infantils a Catalunya.* Juny 2000
- 16 *Presó i dones. La incidència dels programes motivacionals en la conducta social. Un estudi evolutiu (1988-2000) a la presó de dones de Barcelona.* Setembre 2000
- 17 *Avaluació d'un programa de tractament per a joves violents.* Novembre 2000
- 18 *Avaluació de l'efectivitat dels programes de tractament amb delinqüents a Europa.* Gener 2001
- 19 *La victimització a Catalunya l'any 1999.* Maig 2001
- 20 *L'arrest de cap de setmana a Catalunya (1996-2000)*
- 21 *Addictes a les drogues i reincidència en el delictes*
- 22 *Maltractaments físics greus a nadons i menors de quatre anys ingressats en centres d'acolliment*
- 23 *Intervenció institucional. Elements per a l'anàlisi en menors infractors o en risc*
- 24 *Els menors estrangers indocumentats no acompanyats (MEINA)*
- 25 *La medicació penal*
- 26 *La reincidència*
- 27 *Família i conducta antisocial*
- 28 *Presentació de dues recerques de l'àmbit penitenciari*
- 29 *Intervenció en centres de justícia juvenil*
- 30 *La Classificació inicial en règim obert dels condemnats a presó*

Edició i producció: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada
 Ausiàs March, 40
 Tel. 93 207 31 14
 Fax 93 207 67 47
 cejfe.dj@gencat.net

Tiratge: 2.000 exemplars

ISSN: 1138-5014
 Dip. legal: B-1482-1998